

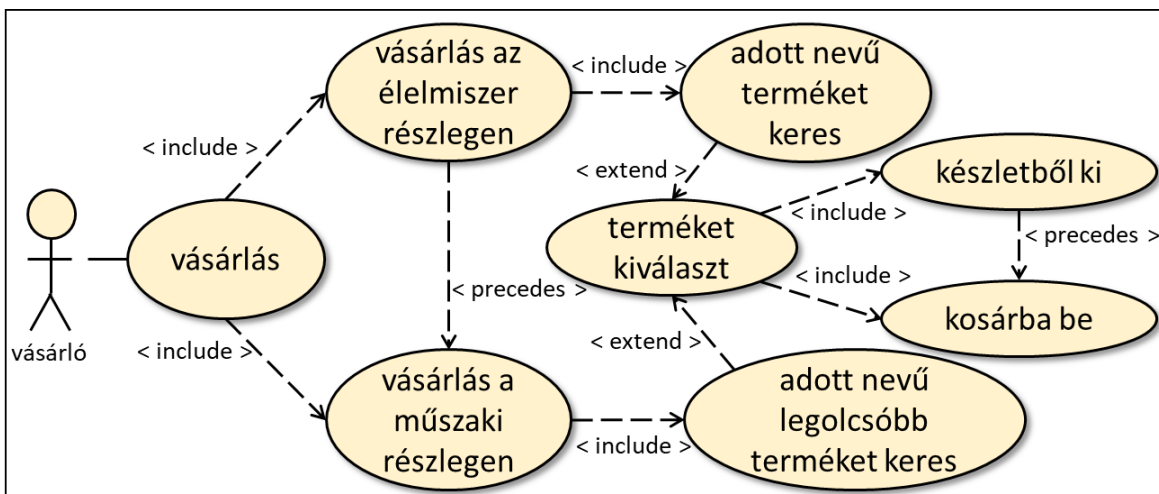
8. Objektumok felelősségi köre

A feladatok modellezése az elemzési UML (használati eset-, objektum-, kommunikációs-, osztály-, szekvencia-) diagramok felrajzolásával kezdődik. Ezek során rá kell mutatni arra, hogy az egyes tevékenységek mely objektumok felelősségi körébe tartozzanak. Meg kell alkotni ezek metódusait, amelyek a kommunikációnak megfelelően hívják egymást. Itt figyelni kell a láthatósági megszorításokra, az ezt feloldó getter-ek és setter-ek bevezetésére. Különös figyelemmel kezeljük egy '1 - n' kapcsolatban levő objektumok közötti kommunikációt, amely számos esetben a sok oldali objektumok gyűjteményének algoritmus minták mentén történő feldolgozásába torkollik.

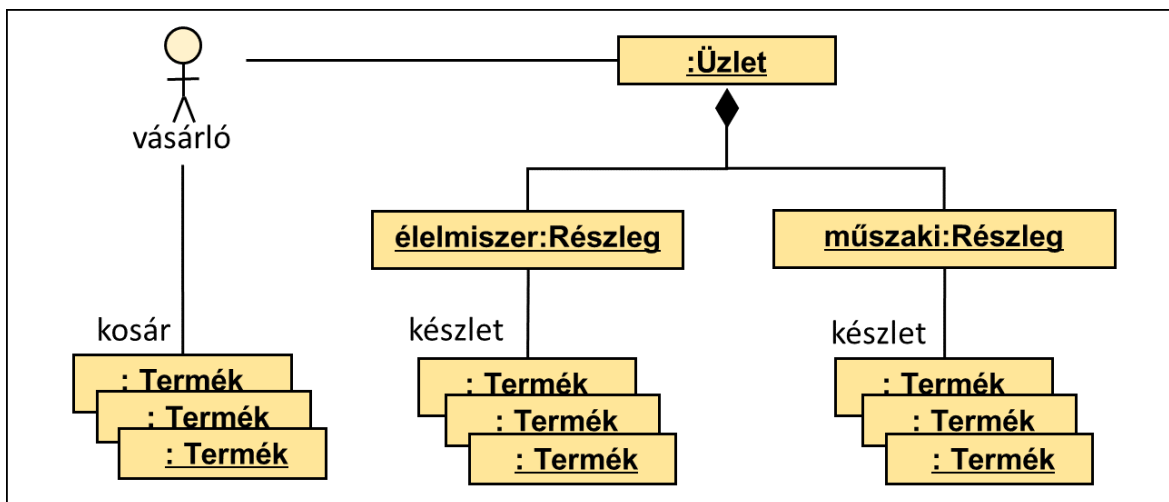
1. Egy kisvárosi üzlet élelmiszer részlegből és műszaki részlegből áll, ahová a vásárlók egy bevásárlólistával érkeznek, amely azon termékek neveit tartalmazza, amit megvennének. Az üzletben a listájukon szereplő termékeket keresik: először az élelmiszer részlegen nézik végig a teljes bevásárlólistát, és a megtalált termékeket magukhoz veszik (beteszik a kosarukba), majd a műszaki részlegen ezt megismétlik, de megfontoltabban: ha egy (a bevásárlólistán szereplő) áruból több is van a részlegen, akkor a legolcsóbbat választják. Feltehetjük, hogy ugyanaz a termék nem szerepelhet mindkét részlegen.

A feladat szövegét elemezve kigyűjthetjük a megoldás fő objektumait és tevékenységeit.

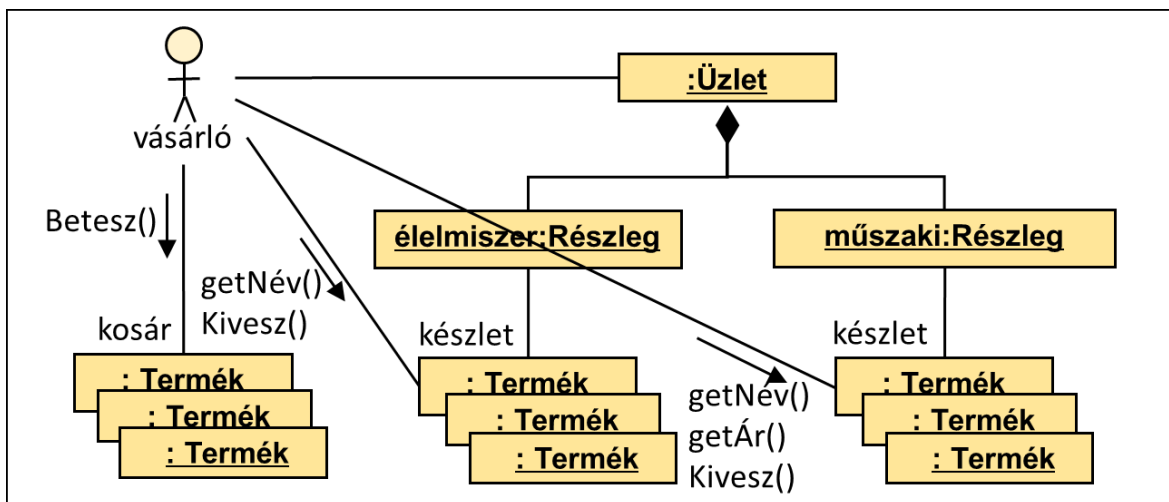
A tevékenységeket a használati eset diagram tartalmazza.

Az objektum diagram nemcsak az objektumokat, hanem azok kapcsolatrendszerét is ábrázolja. A feladat szövegéből az objektumok adatait is következtethetünk.

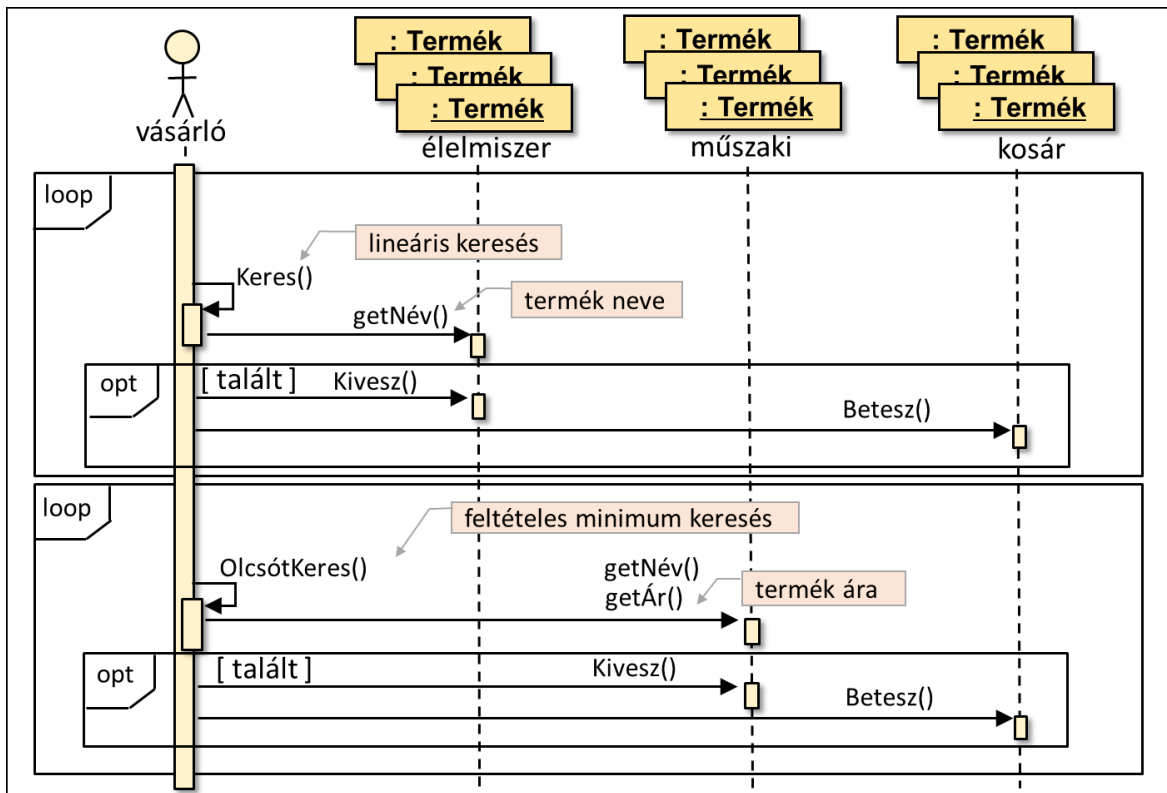

Azt, hogy egy-egy tevékenység melyik objektum felelősségi körébe tartozik, azaz melyik objektum metódusa lesz, a kommunikációs diagramról olvashatjuk le. Ezt most ötvözzük az objektum diagrammal.

A vásárlás a vásárló metódusa. Ez két lépésből áll: az élelmiszer részlegen történő vásárlásból, és a műszaki részlegen történő vásárlásból. Mindkét részlegen a bevásárló listán szereplő összes terméket meg kell keresni: az élelmiszer részlegen az első találatig (lineáris keresés), a műszaki részlegen a legjobb árral rendelkezőt (feltételes maximum keresés).

A vásárlás folyamatát a szekvencia diagram mutatja meg.

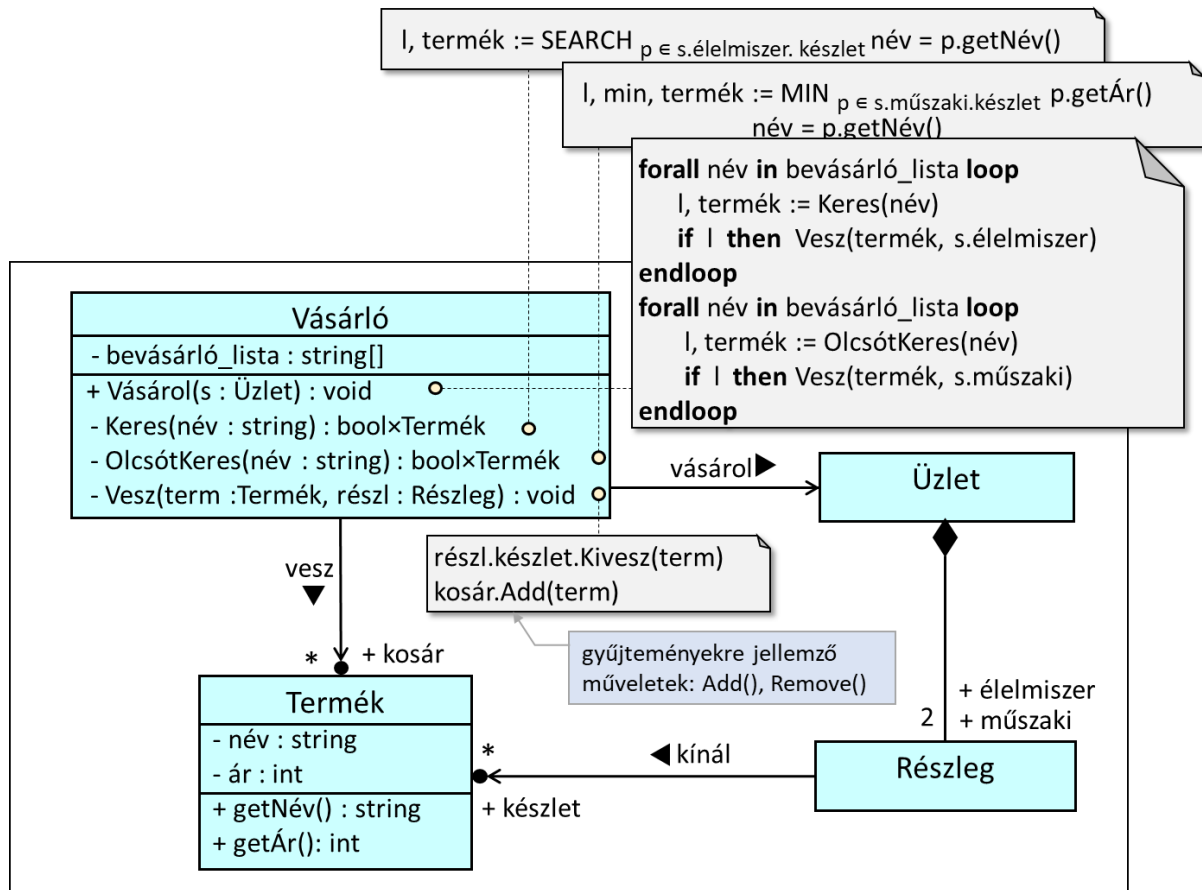

A Vásárol() metódus kétszer sorolja fel a bevásárló listán szereplő neveket. Ehhez – mint ahogy minden gyűjteményhez – használhatjuk a First(), Next(), Current(), End() metódusokat. Minden névvel meghívja a Keres() és az OlcsótKeres() metódust is: de az elsőt az élelmiszer részlegen, a másodikat a műszaki részlegen alkalmazza.

A részlegek árukészletei, és a vásárló kosara is gyűjtemények. Egy gyűjteménybe történő beillesztést most a Betesz(), egy elem eltávolítását a Kivesz() metódussal jelöljük.

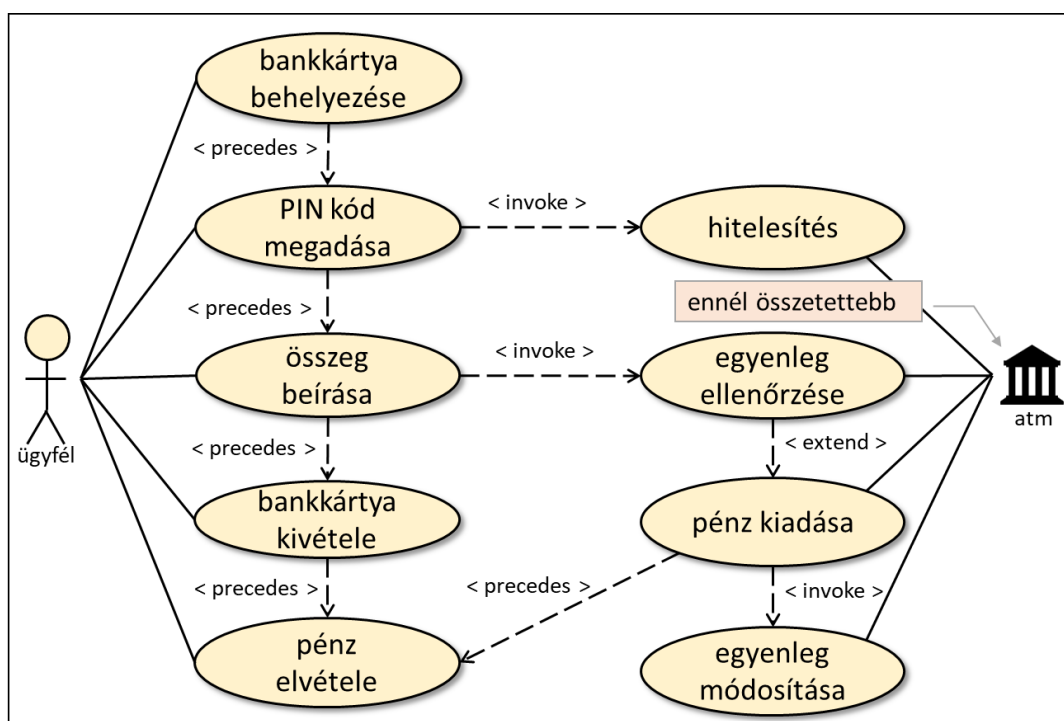
Kialakultak az objektumok osztályai az adattagokkal és a metódusokkal. Az objektumok kapcsolatainak osztály diagram szintű ábrázolásában * multiplicitással jelöljük a gyűjteményeket. Például a Részleg-Termék kapcsolatban a * multiplicitás szerepneve a készlet. Ez azt jelenti, hogy minden részleg rendelkezik egy ilyen készlet adattaggal, amely a részlegen árusított termékek gyűjteményére hivatkozik. Erre alkalmazhatóak a gyűjtemény műveletei. Hasonló mondható el a Vásárló-Termék kapcsolatban a * multiplicitású kosár szerepnévről.

A vásárló és az üzlet kapcsolatát jelölhetjük volna függőséggel is. A vásárló Vesz() metódusa egy részleg árukészletből kivesz egy elemet, és a kosárba beteszi azt.

2. Egy ATM automatánál az ügyfelek sorban állnak, hogy pénzt vehessenek fel. Az ügyfelek rendelkeznek bankkártyákkal. Egy bankkártya egy bankszámlához tartozik, és van egy PIN kódja. Egy ügyfél odaadja a bankkártyáját és a PIN kódját az ATM-nek, és az ellenőrzi ennek hitelességét. Ezután az ügyfél megadja a felvenni kívánt összeget. Ha az összeget levonva az ügyfél számlájának egyenlegéből az továbbra is pozitív marad, akkor az ATM kiadja az összeget. Ehhez a folyamathoz az ATM egy központon keresztül lekéri az ügyfél számlaegyenlegét a kártyájának adatai alapján, illetve elküld a egy jelentést a lebonyolított tranzakcióról az ügyfél bankjának, amely ez alapján leveszi az összeget az ügyfél számlájáról.

A használati esetek felsorolásánál még nincs jelentősége annak, hogy az atm mögött egy központ van, amely a bankokkal áll kapcsolatban, ahol az ügyfélszámlákat vezetik.

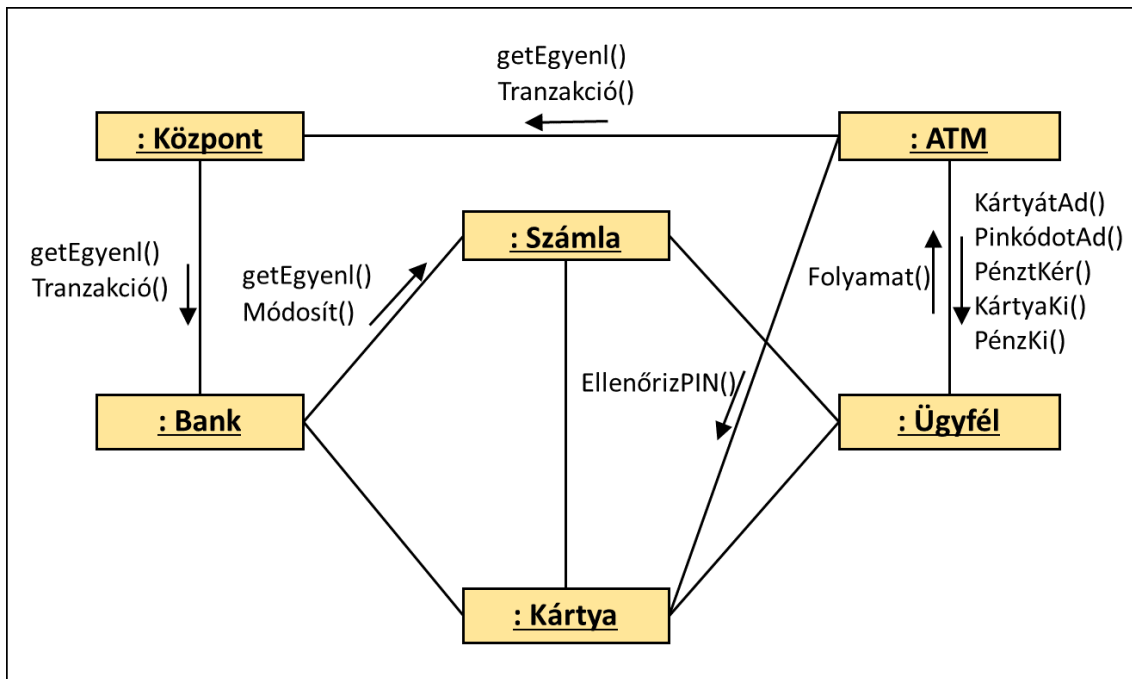

A pénzfelvétel folyamata az alábbi:

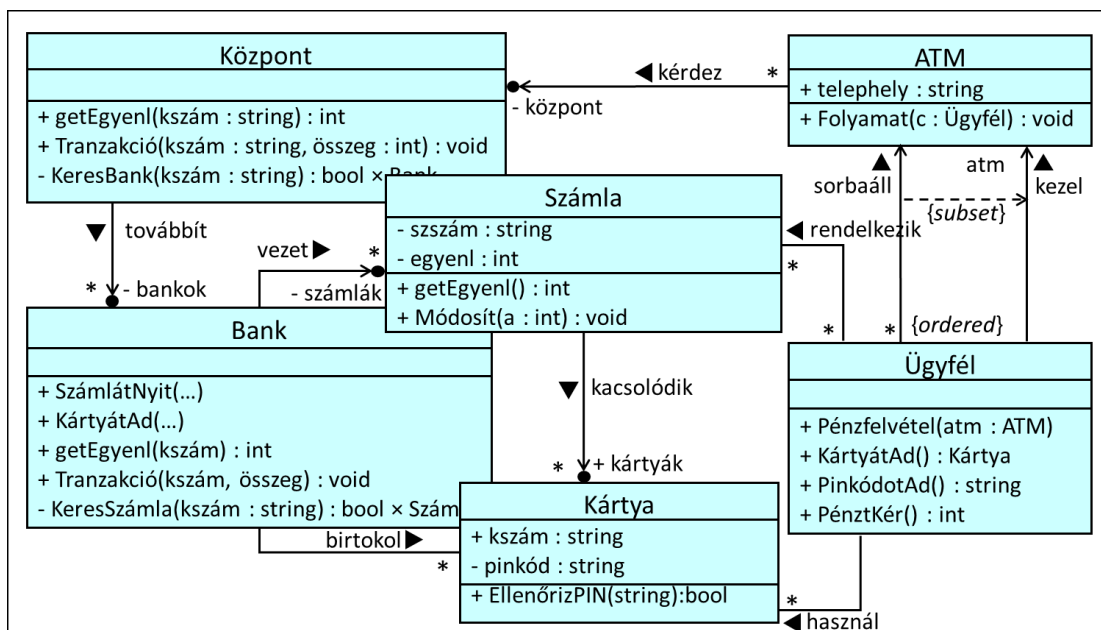
- az automata elkéri az ügyféltől a kártyáját
- bekéri a pinkódot
- ellenőrzi, hogy a megadott pinkód megegyezik a kártya pinkódjával
- bekéri a felveendő összeget
- ellenőrzi, hogy az ügyfél számláján van-e elegendő pénz, ehhez elkéri a számla egyenleget
- értesíti a bankot a tranzakcióról, aki levonja az összeget az ügyfél számlájáról.

A pénzfelvételt az atm.Folyamat() metódus hívása váltja ki, amelyet a soron következő ügyfél Pénzfelvétel() metódusa hív meg. A pénzfelvétel egyes lépései különböző objektumok felelősségi

köréhez tartozó metódusok végzik. Ezek az objektumok: ügyfél, atm, központ, bank, számla, bankkártya.

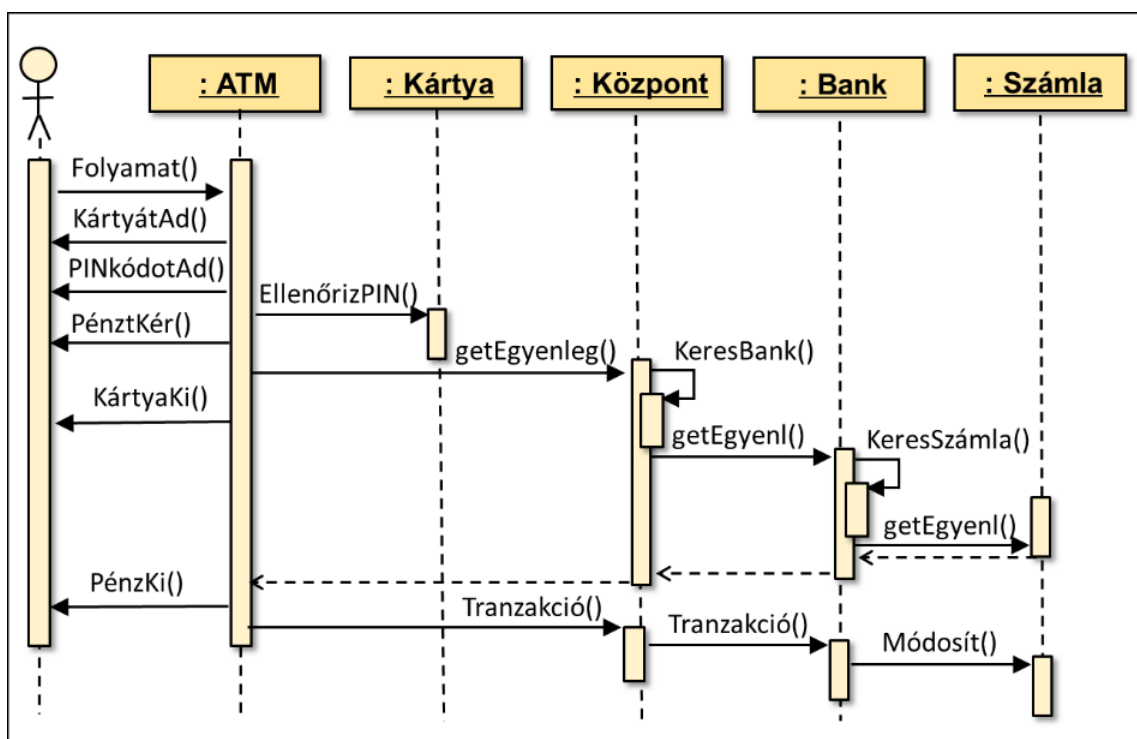

Érdekes része a megoldásnak az, ahogyan az atm hozzájut az ügyfél számlaegyenlegéhez, illetve ahogyan végrehajtja a pénzfelvételt kiegyenlítő banki tranzakciót. Mindkét tevékenység több objektumon keresztül küldött üzenet-lánc formájában, a kérdez, továbbít, vezet, és kapcsolódik asszociációk általi kirajzolt navigációs útvonalon valósul meg (lásd alábbi diagram), ezért a navigációt itt érdemes szerepnevekkel és azok tulajdonosának megjelölésével segíteni.

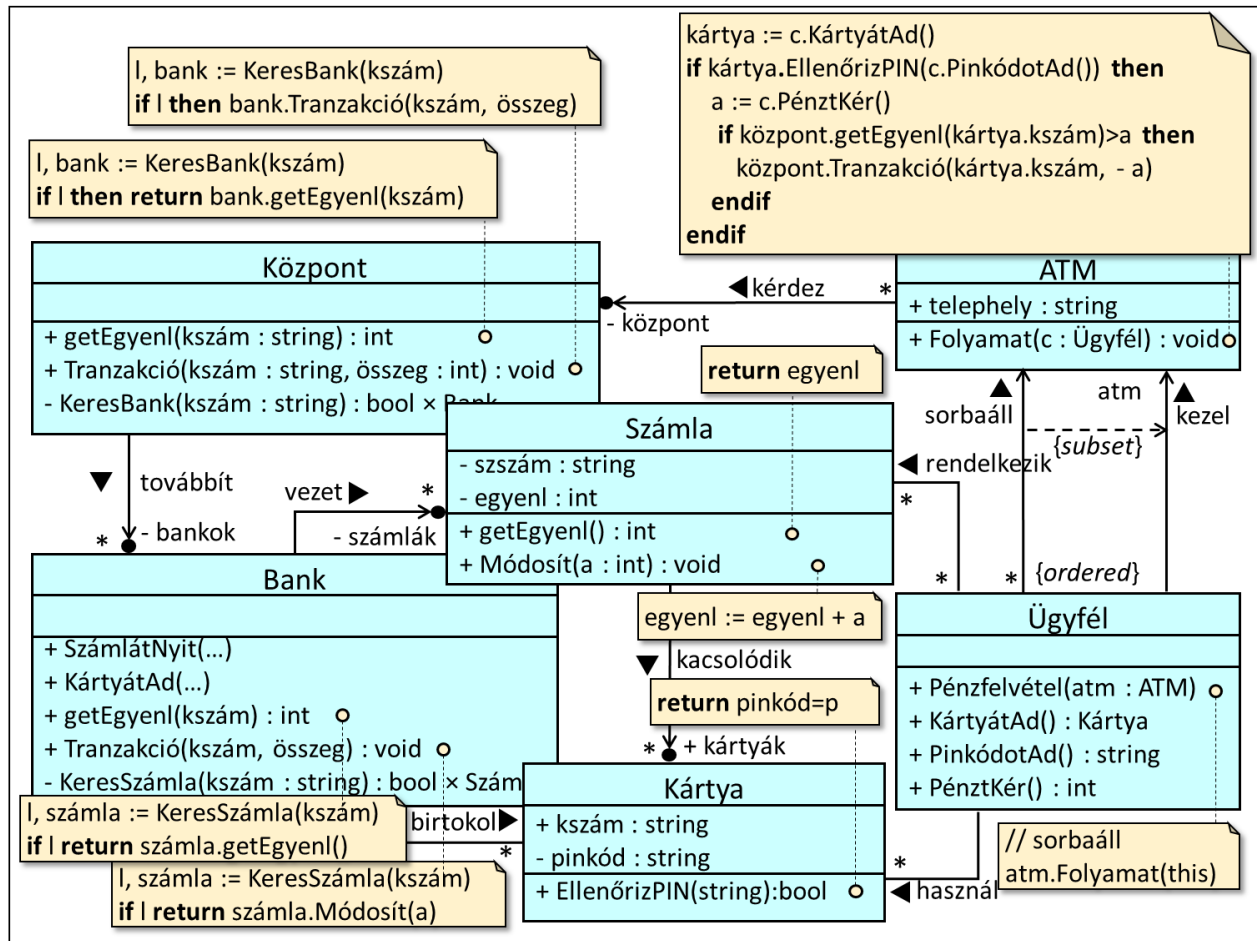

Különbféle gettereket és egyéb segéd metódusokat is bevezethetünk, amelyek a folyamat átláthatóságát szolgálják. Például a központnak a KeresBank() metódusa a központnál nyilvántartott bankok közül választja ki az ügyfél bankját a bankkártya számából kinyert bankkód alapján. A banknak a KeresSzámla() metódusa a banknál vezetett számlák között keresi meg azt, amelyhez az adott bankkártya tartozik.

A pénzfelvétel lépéseinek sorrendjét az alábbi szekvencia diagram írja le:

A pénzfelvételi folyamat döntő részben a „kezel” asszociáció mentén küldött üzenet-küldésekkel zajlik. A PIN kód ellenőrzéshez a „használ” asszociációt kell igénybe venni. A „kérdez”, „továbbít”, „vezet”, és „kapcsolódik” asszociációk a számlaegyenleg lekérdezését és a banki tranzakció végrehajtását szolgálják ki. Nem dolgoztuk viszont azokat a metódusokat, amelyek „rendelkezik”, „sorabáll”, és a „birtokol” asszociációknál lenne szerepe. Nem lényeges most az Ügyfél KártyaKi() és PénzKi() metódusai sem.

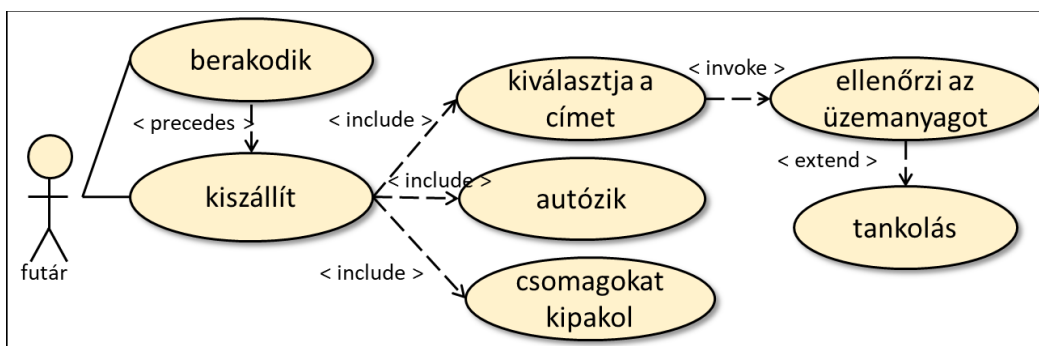

3. Egy csomag kiszállító futár egy telephelyről hordja szét a megrendelt csomagokat különböző benzinkutakhoz telepített PickPack pontokra. (Tehát minden kiszállítási címen tankolni is lehet). A csomagokra ráírták a kiszállítás címét, és ebből kiszámolható, hogy mekkora távolságot kell autóznia a futárnak aktuális tartózkodási helyétől a kiválasztott címig (km-ben).

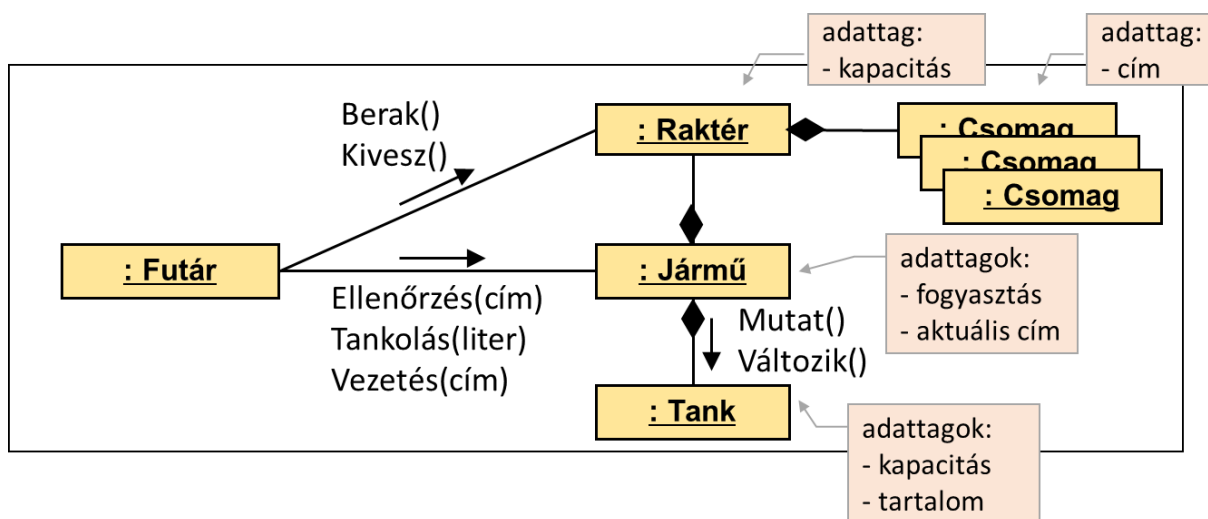
A futár bepakol annyi csomagot a járműve rakterébe, amennyit csak tud, majd a következők szerint jár el: kiválasztja a címet az egyik csomagjának (ha üres a rakodótér, akkor a telephelyének); ellenőrzi a benzinszintet, hogy elegendő-e a kiszállításhoz (ha nem, akkor tankol); elautózik a kiválasztott címre (ennek következményeképp csökken a benzinszint); majd kipakolja az adott címre küldött csomagokat.

A járműnek van rakodótér és egy benzintartálya. A rakodótér megadott számú csomagot képes tárolni. A tartályba a maximális benzinszint figyelembe vételével tankolhatunk. Ismert a jármű fogyasztása (liter/km mértékegységben).

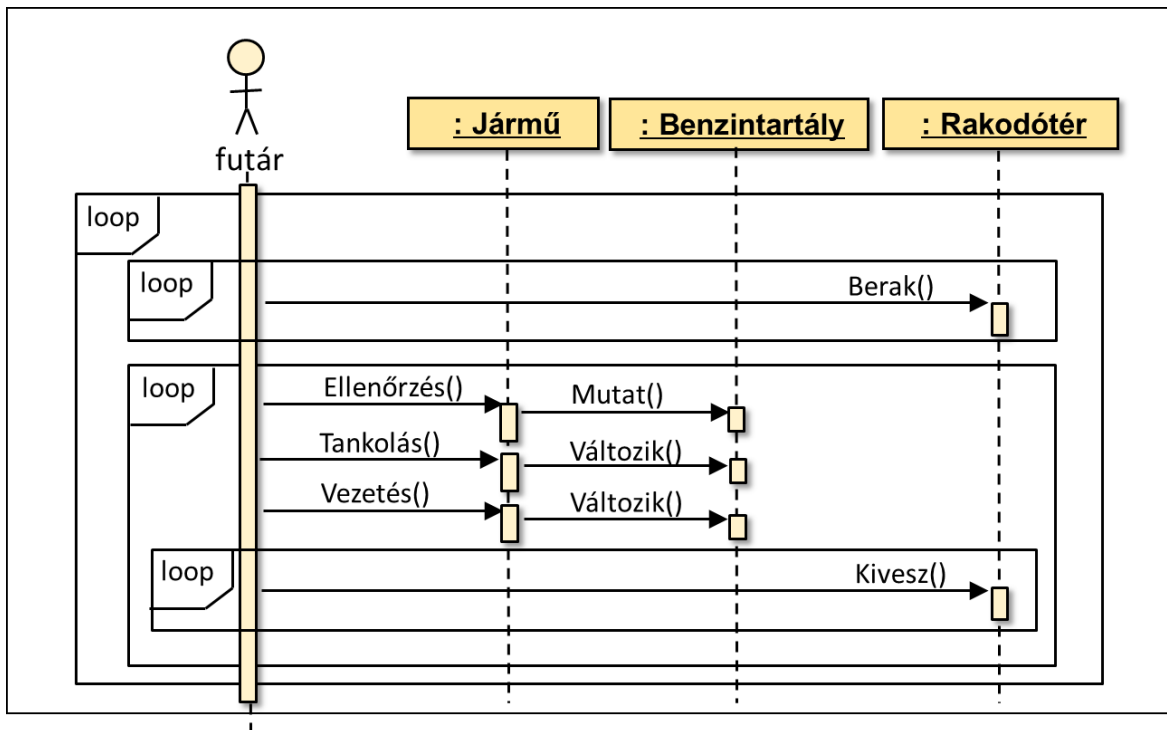
A használati eset diagram specialitása, hogy mindenféle kapcsolatra láthatunk benne példát.

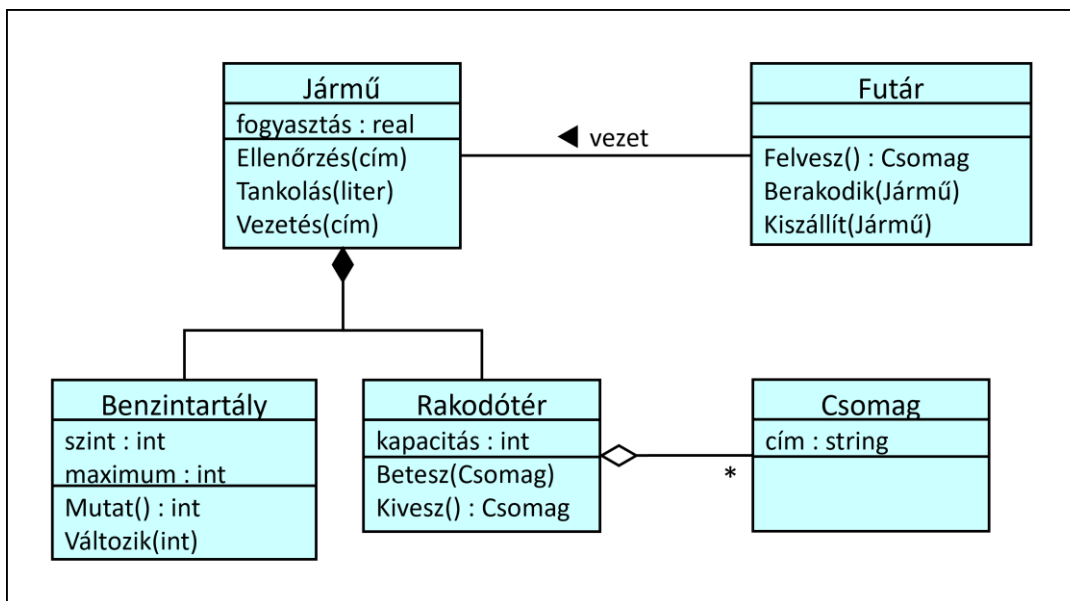
A feladat megoldásához szükséges objektumokat viszonylag könnyű beazonosítani, a tevékenységeket pedig a kommunikációs diagram rendeli az objektumokhoz: ezáltal kialakítja az objektumok felelősségi köreit.

A szekvencia diagram pontosítja a metódusok végrehajtási sorrendjét, egyben ad egy lehetséges tesztelési forgatókönyvet is.

Az objektumokat, azok kapcsolatrendszerét, az objektumok adatait és metódusait legáttekinthetőbben az osztály diagram mutatja meg. (A Jármű és Futár között lehetne függőség is, hiszen egy eseti kapcsolatot jön létre a futár és egy jármű között.)

Az elemzés szintű osztály diagram pontosításával: a kapcsolatokat nyilvántartó szerepnevek feltüntetésével, láthatósági tulajdonságok megadásával, a metódusok szignatúrájának és törzsének definiálásával kapjuk meg a tervezési szintű osztály diagramját. Figyeljük meg a szerepnevek használatát a metódusok törzsében.

